

KnollGalériaBudapest

Nemes Csaba: Apja neve: Nemes Csaba

Nemes Csaba: N.Cs.-N.Cs., 2012, olaj/vászon, 30x30 cm

2012. február 2 - március 31.

Megnyitó: 2012. február 2., 19 óra

Megnyitóként bevezető tárlatvezetést tart: Szoboszlai János

Pilinger Erzsébet kérdez, Nemes Csaba válaszol:

2009 óta folyamatosan készülő festmény-sorozatod címéül egy többnyire hivatalos iratokban szereplő sort választottál. Mire utal az "Apja neve: Nemes Csaba" kifejezés?

A címből egy gyors logikai következtetéssel kiderül, hogy ugyanúgy hívnak, mint édesapámat. Korábban szokás volt, hogy az elsőszülött fiúnak az apja nevét adják, nálunk viszont a történet másképp indult: édesanyám engem várva meg volt győződve arról, hogy lánya lesz (sic!)... Ultrahangos vizsgálat nem létezett még akkoriban, tehát a gyerek nemére csak tippelni lehetett. Születésemkor így nagy volt a meglepetés, s mikor az orvosok a gyerek neve után érdeklődtek nem jött ki hang a torkán. Mire a dokik azt kérdezték, hogy az apját mégis hogy hívják? Nemes Csaba - hangzott a válasz. Így dől el, mi lesz a nevem. (Hozzá kell tenni azt is, hogy az apa nem lehetett bent a szülésen, és kórház a legközelebbi városban volt csak, Kisvárdán.) Ezt a sztorit sokszor hallottam gyerekkoromban, és édesanyám sosem tudta megmagyarázni, hogy miért is bízott annyira abban, hogy lánya lesz.

A munkámra visszatérve viszont arról van szó, hogy az édesapám fotóit dolgozom fel az említett festmény-sorozatban. A '60-as, '70-es években id. Nemes Csaba sokat fotózott, bár akkoriban ez még nehezkesebb hobbinak számított, mint manapság. (A negatív-híváskor és nagyításkor én is szívesen bent kuksoltam a sötét fürdőszobában vele.) Nem csak családi képeket készítettem viszont, hanem lényegében minden eseményen fotózott, ami a környezetében történt. Tuzsér - ahol én is felnőttem - közepes nagyságú falu az ukrán határ közelében, a Tisza mellett, s ezekben az években általános iskolai tanárként, kultúrház igazgatóként, később pedig tanácselnökként itt dolgozott. Intenzív közéleti életet élt tehát, sok rendezvényen jelen volt a faluban.

Hogy választasz témát a festményeidhez ebből az apai „archívum”-ból, s milyen módon fested meg a képeket?

A képek negatívjait (több száz, vagy ezer kockáról van szó) már évek óta elkunyeráltam, de nem tudtam, hogy mit is kezdhetnék ezzel az „örökséggel”. Talán érdemes felidézni azt a pillanatot, amikor először felmerült a fotók újrafeldolgozása. Az első nagyméretű kép egy cigánycsaládot ábrázol egy 10x10-es, tipikus vidéki ház előtt, valamikor a 60-as években a falunkban. A kép festésekor 2009-et írtunk, ártatlan romákat öltek meg rasszista indítékkal Magyarországon. Először láttam tisztán magam előtt,

hogy az apák feldolgozatlan öröksége menthetetlenül utolért bennünket. Sokat néztem ezt a képet, és láttam, hogy valami nem stimmel. A fotón felsejül a sztori nem manapság kezdődött, és az apám generációja is megörökölte azt a „képet”, ami az akkori jelent a múltjával sújtja.

Ez volt az első határozott választás részemről, de hamarosan több dolog felkeltette a figyelmemet, amire reflektálni akartam, mégis hagytam magam vezetni, ösztönösen szelektáltam és valamilyen önkényes csábításnak engedelmessé válnak a legkülönbözőbb képeket választottam. Ez azóta is így megy és a későbbiekben is vélhetőleg így alakul majd. Az első festmények óta folyamatosan változik a képekhez való viszonyom is, és ez megnyugtat, ugyanis ez az elsőre kötöttnek tűnő pálya rengeteg lehetőséget nyújt.

Édesapám képei az akkor használt technikai adottságoknak megfelelően mind fekete-fehérek és négyzetes formátumúak. Mindkét formai jellemző erős és szikár keretet ad a képeknek, és mivel a közelítésmódom amúgy is konceptuális (gondoljunk csak a „névcseré” projekttel való összefüggésekre), ezért kifejezetten jól jött a felvételek kopár szürkésége.

Van még valami: a képek nem profi fotós képei (bár láthatólag hatott rájuk a '60-as '70-es évek dokumentarista vonulata), ezért sok technikai esetlenség jellemzőket, ami még több esztétikai lehetőséget jelent számomra az elemzésük során, ami természetesen a festészet nyelvén keresztül valósul meg.

Eleinte ragaszkodtam a képen látottak megfestéséhez, tehát nem tettem hozzájuk semmit, csak megpróbáltam beléjük helyezkedni, felfejteni az egykori történetek szálait. Később felmerült a képek „kiszínezésének” lehetősége, annál is inkább, mert már a korábbi feldolgozások során is élveztem, hogy különböző színhangú szürkét keverek a vászonra, sőt az egyes képeknek is kialakult egy egyéni szín(telenség)e. A későbbi „kiszínezés” újabb kapukat nyitott. Itt már én is jobban „beléptem” a képbe, ami nem esett nehezemre, hiszen minden ismerős nekem ezeken a fotókon. A fejben képzett, kitalált színek használata pedig a gyerekkori rajzolás örömét idézte fel. (Ezek a színek nem irreálisak, de semmiképpen sem valóságosak. A kitalált színek másképpen képződnek, ellentétben, amikor a látványt szertnénk valamilyen módon visszaadni.) A legutóbbi időben fordítottam a képekhez való viszonyomon. Most minden megengedett: belenyúlok önkényesen a képekbe, akár egymás mellé rendelem őket, kiemeléseket teszek. Már nem feledkezem bele a képekbe, hanem magamhoz hívom őket, címadással hozom őket új helyzetbe, stb. Sőt „saját” fotókat is beemelek a sorozatba, amivel újabb párbeszéd lehetősége nyílik meg.

Jelentős szerepet játszik a fotó korábban Gerhard Richter munkájában is – aki a szocialista realizmus normái alapján kapott festészeit képzést, s – aki erről így írt: „... meglepett az a fajta fotó, amit mindnyájan naponta tömegével használunk. Hirtelen másképp láttam: olyan képként, amelyet a művészethez minden konvencionális kritérium nélkül kapcsoltam, s amely számomra más szemléletet közvetített. Stílusról, kompozícióról vagy ítéletről itt nem volt szó, s felszabadított a személyes átélés (kőtelezettsége) alól, hisz elszörré ez nem volt semmi más, mint egy tiszta kép. Ezért akartam birtokolni, megmutatni – s nem a festészet eszközeként használni, hanem éppen a festészetet a fotó eszközeként felhasználni.” Ezt figyelembe véve, hogyan határozod meg a sorozatodban a fotó szerepét, a fotóhasználat szükségességét?

Gerhard Richter munkája olyan igazodási pont, amihez képest az én kordinátáim is jobban meghatározhatóak, ám ahogy az idézetből is kiderül, az első sorban a fotó és a festészet viszonylatát faggatja. Látszólag a fotó alá rendeli a festészetet, hidegen és távolságtartóan, szinte gépiesen cselekszik egy kép megfestésékor. Ugyanakkor, nagyon ravaszán, mégsem kel versenyre a fotóval, mint médiummal, ahogyan azt a hiperrealisták teszik, akik szinte sportot űznek abból, hogy a festmény minél „fotóh ebbnek” tűnjön.

Nekem a „fotószerzés” nem szempont, de nyilván, ha fotó alapján dolgozom, akkor az nagy valószínűség szerint meg fog látszani a képen... És egyébként is, ahogyan én ma látom, a fotó alapú festészet már nem győzdi tovább a „richteri” felvetésen (hiszen az, hogy úgy mondjam meg van válaszolva), hanem természetes nyelvi fordulatként hasznosítja azt a festészeti kommunikációban. Ha viszont szellemi rokonságot kell említeni, szívesebben hivatkoznék Adam Adach, Wilhelm Sasnal, vagy Anri Sala bizonyos műveire. Ami engem manapság inkább érdekel, az a képek politikuma. (Nem mintha a Richter képeinek nem lenne fontos jellemzője a politikum, de úgy tűnik, hogy csak annyiban kerülnek politikai természetű képek a festőlátókörébe, amennyiben azok is a fotó-univerzum alkotóelemeinek tekinthetők.) A konkrét sorozat kapcsán pedig az identitás politikuma foglalkoztat. A magamra hagyományozott képi örökség faggatása. A politikai múlt művészi feldolgozása természetesen nem az én találmányom, sem a privát és személyes történetek beemelése a közösségi diskurzusba. Ami érdekes lehet, hogy itt több dolog keresztezi egymást egy speciális metszéspontban, ami hozzásegíthet, hogy megtudjunk valamit arról a korról, amiben felnőttem, illetve, hogy én megtudjak valamit arról, hogy ki is lettem valójában. Összességében pedig, hogy hogyan közelítsünk ma a képek politikumához.

Édesapám egy időszaki fotókban - de még fontosabb, hogy képekben - rögzített, én pedig meg akarom érteni azokat. A festészet nyelve nagyobb teret ad erre az önreflektív feldolgozásra - talán a műfaj esetlegessége (kétértelműsége) és „lassúsága” miatt is.

A mostani dinamikus és egyre differenciáltabbá váló köznapi-politikai helyzetben hogyan pozicionálnád ezt a sorozatot?

Ez nagyon fontos felvetés. Lényegében az egész sorozatot a napi-politikai események tágabb értelmezhetősége, egy általánosabb horizontról való rálátás igénye kezdte el működtetni bennem. Fontos, hogy nem nosztalgiairól van szó részemről, hanem a jelenre való kritikai reflektálás lehetőségéről. Szabadelv, baloldali elkötelezettség családban nőttem fel, az akkori lehetőségekhez képest modern kultúrában, de a szürke és passzív kádári hétköznapiakat már nagyon fiatalon is rüheltem. A mai politikai klíma viszont mindannyiunkat olyan kihívások elé állít, amiben elkerülhetetlennek tűnik egy újfajta ideológiai elkötelezettség, csak hogy a különböző ideológiai megközelítések láthatólag elhoptak, és/vagy kopromittá váltak. Kénytelenek leszünk mélyebbre ásni, hogy újra építhessünk. Ezért is talán, de most új értelmet kapott számomra ez az évek óta elkezdett sorozat. Ahogyan azt az első kérdésre adott válaszban is említettem, újabban „saját” Nemes Csaba fotókat is beemelek a sorozatba. Ezek a mai történések dokumentumai, de a képek készítésekor édesapám nézőpontját is felidézve nézek a

„képkeres be”.

KnollGalériaBudapest

Liszt Ferenc tér 10 – 1061 Budapest – T/F: +36/1/2673842 – knollgaleria@hu.inter.net – www.knollgaleria.hu